Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Hallintovaliokunta 15.2.2022

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto

Lausunnon taustaksi

- Taustalla lokakuussa 2021 sivistysvaliokunnalle ja työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle annetut lausunnot
- Yleisenä kannanottona laajaan kokonaisuuteen:
- Millään kehittämistoimilla tai kohdennetuilla palveluilla ei saada aikaan riittävää muutosta maahanmuuttajien hyvinvointiin ja työllisyyslukuihin ellei pystytä vaikuttamaan yhteiskunnan vastaanottavuuteen ja yleiseen ilmapiiriin.
- Syrjintäkokemuksilla on suora yhteys hyvinvointiin ja sitä kautta työllistymiseen sekä Suomeen asettumiseen myös työperusteisen muuton osalta.
- Uudenmaan ELY-keskuksen lausunnossa on keskitytty kotoutumisohjelman/johdantojakson sisältöön, kotoutumiskoulutukseen, ohjautumiseen ammatilliseen koulutukseen ja työhön sekä työperusteiseen maahanmuuttoon.

Johdantojakson järjestäminen

- Selonteossa esitellään uutena palveluna johdantojakso, joka sisältää mm. palvelutarpeen arvioinnin, osaamisen kartoituksen, kotoutumissuunnitelman sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation. Laajempaan kotoutumisohjelmaan sisältyy myös kotoutumiskoulutus. Kyse on kunnan palveluista.
- Kunnan sisällä haastavuutta lisää vastuiden organisointi kunnan sisällä. Kustannustehokkaat palvelut vaativat riittäviä asiakas-määriä sekä yhteistyötä eri sektoreiden ja mahdollisesti myös eri kuntien välillä.
- Tuen tarpeiden laaja-alainen tunnistaminen ja ohjaaminen mm. sote-palveluihin on keskeistä. Tarpeet eivät tule välttämättä heti esiin vaan useiden toimijoiden ammattitaitoa tuen tarpeen tunnistamiseksi tarvitaan myös myöhemmissä vaiheissa.
- Riittävä tiedonkulku täytyy mahdollistaa lainsäädännöllä.

Osaamisen tunnistaminen

- Osaamisen tunnistamisen/osaamisen profiloinnin tulisi olla systemaattista heti muuton alkuvaiheesta alkaen.
- Osaamisen näkyväksi tekeminen auttaa henkilöä itseään tekemään realistisia suunnitelmia, kun on parempi käsitys siitä mitä koulutusjärjestelmä ja työmarkkinat voivat hänelle tarjota.
- Työntekijöiden osaamisen lisäksi tarvitaan myös erilaisia välineitä osaamisen selvittämiseksi. Osaamista voidaan selvittää mm. erilaisilla digivälineillä mutta on tilanteita, joissa voidaan tarvita vaikkapa työpajassa annettu työnäyte.
- Huomiota tulee kiinnittää myös niihin maahanmuuttajaryhmiin, jotka eivät automaattisesti ohjaudu palveluihin.
- OECD on kiinnittänyt huomiota siihen, että Suomessa maahanmuuttajanaisten työmarkkinoille osallistuminen on vähäistä. Tarvitaan keinoja esimerkiksi kotivanhempien saamiseksi mukaan mm. johdantojakson palveluihin.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

- Tavoitteena saada valtakunnalliseksi palveluksi, joka on jo saatujen kokemusten perusteella erittäin kannatettava ja tarpeellinen uudistus
- Vaatii kuitenkin runsaasti kehittämis- ja kokeilutyötä etenkin niillä alueilla, joissa kieliryhmien kokoaminen on haastavaa.
- Tarvitaan erilaisia toteutusmalleja verkkototeutuksista läsnäolokoulutuksiin. Valtakunnallinen työ vaatii vastuutahon.
- Uudellamaalla orientaatiota on järjestetty mm. työvoima-koulutuksena, joka on TE-palvelut 2024 uudistuksen myötä siirtymässä kuntien tehtäväksi.
- Tavoitteena myös muiden kuin työllisyyspalveluiden asiakkaiden tavoittaminen palveluun.
- Monikielisen yhteiskuntaorientaatio perustuu omalla kielellä annettuun laajaan pakettiin suomalaisesta yhteiskunnasta, jonka vahvuutena on keskusteluun/dialogiin perustuva koulutusmalli.

Kotoutumiskoulutus

- Selonteossa esitetyt kehittämiseksi ehdotetut toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia ja kannatettavia.
- TE-palvelut 2024 uudistus siirtää kaiken työvoimakoulutuksen (ml. kotoutumiskoulutuksen) hankinnan ELY-keskuksilta kunnille.
- Kunnilla käytössä oleva määräraha ei ole korvamerkittyä rahaa, ja kunnat päättävät panostuksistaan kotoutumiskoulutukseen.
- Viime vuosina kotoutumiskoulutusta on kehitetty paljon hankintoja/prosesseja kehittämällä ja mm. Uudenmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusten yhteisenä kehittämistyönä.
- Myös periaatteellinen keskustelu oikeista järjestämisen tavoista on käynyt vilkkaana.
- Olipa järjestämistapa jatkossa mikä tahansa, koulutuksesta jo annettuihin linjauksiin ja prosessien kehittämisen tuloksiin kannattaa tutustua huolellisesti uusia malleja suunniteltaessa.

Työllisyyden edistäminen

- Selonteossa todetaan, että maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen edellyttää henkilökohtaisen ohjauksen riittävyyttä ja toimivuutta sekä yksilöllisen palvelutarpeen tunnistamista.
- Kuntakokeilut ja pohjoismainen työvoimapalvelumalli ovat pyrkimässä juuri näihin tavoitteisiin.
- Ainakin isojen kaupunkien kuntakokeiluissa on ollut asiakas-työssä ja työvoimakoulutukseen ohjaamisessa kuitenkin-viiveitä.
- Maahanmuuttajien pääsy ammatilliseen koulutukseen on helpottunut, mutta osalle selviytyminen opinnoista on ollut haastavaa
- Koulutuksen ohella tarvitaan tukipalveluita, jotta kielitaito olisi koulutuksen päättyessä työmarkkinoiden vaatimalla tasolla.
- Uudellamaalla maahanmuuttajat ovat asiakasryhmänä merkittävä ja kotoutumista edistävät palvelut täytyy yhteensovittaa kaikkiin nyt meneillään oleviin uudistuksiin.

Työperusteinen maahanmuutto

- Kotoutumisen selonteossa koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton osuus jää ohueksi kun sitä vertaa esimerkiksi hiljattain ministeriöiden yhteistyönä ilmestyneeseen koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekarttaan 2035.
- Maahanmuuton rakenne on todennäköisesti muuttumassa, kun Suomeen odotetaan merkittävää määrää työperusteista maahanmuuttoa.
- Työperusteinen maahanmuutto nivoutuu aluekehittämiseen, työvoiman saatavuuteen ja palveluiden yhteensovittamiseen mm. puolisoiden/perheen asettautumisen helpottamiseksi.
- Juuri nyt valmistellaan selonteon pohjalta uutta kotoutumislakia ja ELY-keskukset ovat esittäneet kantanaan, että koulutus- ja työperusteinen maahanmuutto tulisi huomioida selkeästi mm. ELY-keskusten tehtävissä uudessa lainsäädännössä.